

งานวิจัยนี้มีแนวโน้มที่จะเชื่อว่า มาร์กช ไม่ได้ปฏิเสธระบบตลาด เพราะสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบทุนนิยมนั้น ล้วนแต่มีมูลเหตุมาจากแบบวิธีการผลิตของระบบทุนนิยมเอง ปัญหาดังกล่าวไม่ได้เป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะเฉพาะใด ๆ ของระบบตลาดแต่อย่างใด การปฏิเสธระบบทุนนิยมจึงเป็นคณะประเด็นกับการปฏิเสธระบบตลาด ดังนั้น การที่มาร์กชวิพากษ์วิจารณ์ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมก็ไม่ได้หมายความว่า มาร์กชปฏิเสธระบบตลาด นั่นเป็นการเปิดทางให้กับความเป็นไปได้ที่ทัศนะทางเศรษฐกิจของมาร์กชจะสามารถไปด้วยกันได้กับทฤษฎีเศรษฐกิจสังคมนิยมที่ใช้ระบบตลาด

ทฤษฎีเศรษฐกิจสังคมนิยมที่ใช้ระบบตลาด เป็นแนวทางในการรวมกันทางความคิดของระบบเศรษฐกิจและการเมืองในทัศนะของเสรีนิยมกับสังคมนิยม กล่าวคือ เป็นการรวมตัวกันของหลักสำคัญสองประการคือ ระบบตลาด กับ รัฐ เข้าด้วยกัน โดยระบบตลาดเป็นหัวใจสำคัญของชีวิตทางเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการมีประสิทธิภาพในแง่ของการเป็นวิถีทางของการจัดการสินค้าและบริการ และยังเอื้อให้เกิดคุณลักษณะที่เป็นอิสระโดยทั่วไปมากกว่ากลไกอื่น อย่างไรก็ตาม ระบบตลาดจะไม่สามารถทำหน้าที่ได้ดีเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ถ้าไม่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐที่ให้ความเสมอภาคทางสังคม โดยการวางรากฐานของกฎที่เหมาะสม คอยตรวจสอบพัฒนาการของระบบตลาด ปรับแก้ความแตกต่างเรื่องรายได้ และดูแลด้านสาธารณูปโภคที่สำคัญของสังคม ฯลฯ ดังนั้น ตลาดและรัฐจึงเป็นกลไกและสถาบันที่ทำหน้าที่ร่วมกันเพื่อให้การจัดการต่าง ๆ ในสังคมดำเนินไปได้ด้วยดี ภาวะดุลยภาพซึ่งถ่วงซึ่งกันและกัน ระหว่างการดำเนินงานของระบบตลาด และนโยบายของรัฐ จึงเป็นส่วนที่สร้างสังคมที่ดีในทัศนะทางทฤษฎีเศรษฐกิจสังคมนิยมที่ใช้ระบบตลาด

อย่างไรก็ตาม แนวความคิดของทฤษฎีเศรษฐกิจสังคมนิยมที่ใช้ระบบตลาดก็ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันโดยทั่วไปว่า จะเป็นไปได้อย่างไรที่ระบบตลาดจะสามารถนำสังคมบรรลุถึงแนวความคิดของสังคมนิยม เพราะตามความเชื่อของสังคมนิยมดั้งเดิมนั้น ดูเหมือนจะไม่ลงรอยกับการใช้ระบบตลาดในการเป็นวิถีทางร่วมในการดำเนินงานทางเศรษฐกิจแต่อย่างใด งานวิจัยต่อเนืองที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งในที่นี้ คือ

การศึกษาทัศนะของพวกที่นิยมและปกป้องระบบตลาด เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ที่แนวความคิดพื้นฐานของพวกที่ปกป้องการดำเนินงานของระบบตลาดอาจมีความบกพร่อง และไม่สามารถยืนยันในการปกป้องระบบตลาดได้จริง เช่น การศึกษาทัศนะของพวกเสรีนิยม เป็นต้น ตรงกันข้ามแนวทางในการปกป้องระบบตลาดตามทัศนะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเสรีภาพ ความยุติธรรม ฯลฯ โดยตัวของมันเองแล้ว เหมาะสมกับทัศนะของระบบสังคมนิยมมากกว่า ถ้าเราสามารถชี้ให้เห็นถึงการอ้างเหตุผล หรือความเชื่อที่ผิดและบกพร่องของทัศนะพวกที่ปกป้องระบบตลาดดังกล่าวได้ และยังสามารถชี้ให้เห็นถึงความเข้ากันของทัศนะในระบบสังคมนิยมกับการดำเนินงานที่ใช้ระบบตลาดที่มีเหตุผลน่าเชื่อถือกว่าได้ นั่นแสดงว่า รูปแบบทางการเมืองที่เหมาะสมกับการดำเนินงานควบคู่ไปกับการใช้ระบบตลาดจริง ๆ แล้ว ก็คือ ระบบสังคมนิยม นั่นเอง งานวิจัยดังกล่าวนี้จะเป็นข้อโต้แย้งที่ดีที่สุดที่จะสามารถนำไปใช้เพื่อหักล้างความเชื่อดั้งเดิมของพวกที่เชื่อว่า ระบบสังคมนิยมกับระบบตลาดไม่สามารถดำเนินงานร่วมกันได้ได้เป็นผลสำเร็จ

การเสนอแนวทางของพวกนักทฤษฎีเศรษฐกิจที่ใช้ระบบตลาดนี้เป็นการชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ว่า ถ้าการจัดการของระบบตลาดสอดคล้องกับสังคมนิยมไปด้วยความยุติธรรม มีเสรีภาพ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสังคมนิยมเป้าหมายของระบบสังคมนิยมแล้ว สังคมนิยมก็ไม่มีเหตุผลที่จะคัดค้านการใช้ระบบตลาดในการดำเนินงานทางเศรษฐกิจ

เมื่อมาร์กซ์ไม่ได้ปฏิเสธระบบตลาดตามที่งานวิจัยนี้เสนอ ก็มีความเป็นไปได้ที่ทัศนะทางเศรษฐกิจของมาร์กซ์จะไม่ขัดแย้งกับทฤษฎีเศรษฐกิจสังคมนิยมที่ใช้ระบบตลาด อย่างไรก็ตาม การอ้างดังกล่าวจะมีน้ำหนักที่น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ถ้ามีงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่ทำการศึกษาความสอดคล้องกันของแนวความคิดทางเศรษฐกิจของมาร์กซ์ กับ การดำเนินงานโดยใช้ระบบตลาด โดยแสดงให้เห็นว่าจากกรณีศึกษาทัศนะทางเศรษฐกิจของมาร์กซ์ มีแนวโน้มว่ามาร์กซ์สนับสนุนระบบตลาดในประเด็นใดบ้าง ยิ่งไปกว่านั้นถ้าข้อถกเถียงที่ใช้ปกป้องระบบตลาดนี้สามารถพบได้ในข้อวิพากษ์วิจารณ์ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมตามทัศนะของมาร์กซ์เองแล้ว ก็จะยิ่งเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือของความสอดคล้องกันระหว่างทัศนะทางเศรษฐกิจของมาร์กซ์กับทฤษฎีเศรษฐกิจสังคมนิยมที่ใช้ระบบตลาดมากขึ้น

งานวิจัยนี้สามารถชี้ให้เห็นถึงความประสบความสำเร็จอย่างหนึ่งในการใช้ระบบสังคมนิยมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบทุนนิยมได้ โดยการเริ่มจากการพิจารณาข้ออ้างหลักของกลุ่มสังคมนิยมที่ใช้ประนามระบบทุนนิยม ข้ออ้างดังกล่าวก็คือ ระบบทุนนิยมนั้นเกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องความแปลกแยก และการขูดรีดอย่างเป็นระบบของผู้ว่าจ้างที่มีต่อคนงาน นั่นบ่งว่า พวกสังคมนิยมคิดว่าคุณลักษณะสำคัญของระบบสังคมนิยมสามารถทำได้ ก็คือ ช่วยกำจัดความแปลกแยกและการขูดรีดเหล่านั้นให้หมดไปได้ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงพยายามวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อชี้ให้เห็นว่า สังคมนิยมที่ใช้ระบบตลาดสามารถทำได้

อย่างนี้อ้างหรือไม่ หรือว่าความสัมพันธ์ที่แปลกแยกและการชู้ตริตอาจจะยังคงเกิดขึ้นซ้ำอีกภายใต้ระบบดังกล่าว ซึ่งปัญหาที่งานวิจัยนี้ได้ทำการคลี่คลายไปแล้วก็คือ การแสดงให้เห็นว่าในทฤษฎีเศรษฐกิจสังคมนิยมที่ใช้ระบบตลาดนั้น ลักษณะความสัมพันธ์ที่แปลกแยกและการชู้ตริตที่เกิดขึ้นในระบบทุนนิยมจะไม่เกิดขึ้นซ้ำในระบบอื่น อย่างไรก็ตาม นั้นไม่ได้เป็นข้อยืนยันว่า ทฤษฎีเศรษฐกิจสังคมนิยมที่ใช้ระบบตลาดจะเป็นแนวความคิดที่ดีที่สุดและสมควรที่จะนำมาใช้แทนระบบทุนนิยมที่มีข้อบกพร่อง และระบบสังคมนิยมที่ดูเหมือนจะเป็นแนวคิดที่ล้าสมัยไปแล้ว การคิดเช่นนั้นจะเป็นการสะเพร่าเกินไปเพราะแม้ว่าต้นกำเนิดของความสัมพันธ์ที่แปลกแยกและการชู้ตริตในระบบทุนนิยมจะถูกกำจัดให้หมดไปแล้ว แต่มันก็ยังมีความเป็นไปได้ที่ในทฤษฎีเศรษฐกิจสังคมนิยมที่ใช้ระบบตลาดนั้น อาจจะก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ในลักษณะที่แตกต่างออกไปจากในระบบทุนนิยม ดังนั้น งานวิจัยที่น่าทำการศึกษาค้นคว้ากันต่อไป ก็คือ การพิจารณาทฤษฎีเศรษฐกิจสังคมนิยมที่ใช้ระบบตลาดว่ามีข้อบกพร่อง หรืออาจจะก่อให้เกิดปัญหาอะไรอื่น ๆ อีกบ้าง และเป็นไปได้หรือไม่ว่า ความสัมพันธ์ที่แปลกแยก และการชู้ตริตอาจจะยังคงเกิดขึ้นซ้ำอีกในทฤษฎีเศรษฐกิจสังคมนิยมที่ใช้ระบบตลาดในลักษณะที่แตกต่างออกไปจากระบบทุนนิยม และในเมื่อทฤษฎีเศรษฐกิจสังคมนิยมที่ใช้ระบบตลาดดูเหมือนว่าจะมีแนวทางในการแก้ปัญหาทางจริยธรรมที่ดีกว่า เพราะเหตุใดทฤษฎีดังกล่าวจึงยังไม่เป็นที่ยอมรับ และนำไปปฏิบัติกันโดยทั่วไป

จุดมุ่งหมายทั่วไปที่ผู้วิจัยคาดหวังจากงานวิจัยนี้ก็คือ ความพยายามในการเสนอแนวทางในการมองปัญหาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เห็นทางเลือกที่มากกว่า เราไม่ได้มีทางเลือกที่จำกัดเพียงแค่ว่าเป็นมาร์กซิสแล้วจะต้องปฏิเสธระบบตลาด กล่าวคือ เราต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างการเป็นมาร์กซิส หรือการใช้ระบบตลาดดำเนินงานทางเศรษฐกิจ ถ้าเราทำการพิจารณาปัญหาอย่างรอบคอบแล้ว เราอาจมีทางเลือกที่สามที่เป็นไปได้ ทำให้เราสามารถอ้างตนว่าเป็นพวกมาร์กซิสไปพร้อม ๆ กับสนับสนุนการดำเนินงานของระบบตลาดได้โดยไม่ขัดแย้งกันแต่อย่างใด ปัญหาอยู่ที่ว่าเรามีเหตุผลสนับสนุนทางเลือกใหม่ที่เรานเสนอขึ้นมาเพียงใด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย